

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Факультет іноземних мов
кафедра англійської мови

Структурно-семантичні та функційно-стилістичні
особливості фразеологізмів у сучасному англомовному
кінодискурсі (на матеріалі англомовних скриптів серіалу *You*)

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Виконала:

студентка б курсу, 601 групи
спеціальності

035.04 Філологія (Англійська мова та
література та друга іноземна мова)

(шифр і назва спеціальності)

Крупенна М.-К.Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.ф.н., доц. Суродейкіна Т.В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.ф.н., асист. Ковалюк Ю.В.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №

від „ ”_грудня_ 2023 р.

зав. кафедри _____ проф. Єсипенко Н.Г.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М.-К. Р. Ферар (Крупенна)

Анотація

ФЕРАР (КРУПЕННА) М.-К. Р. Структурно-семантичні та функційно-стилістичні особливості фразеологізмів у сучасному англomовному кінодискурсі (на матеріалі англomовних скриптів серіалу *You*) (Кваліфікаційна робота). Спеціальність: 035.04 Філологія (Англійська мова та література та друга іноземна мова). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці: ЧНУ, 2023.

У роботі здійснено комплексне дослідження структури, семантики, стилістики і функціонування фразеологізмів у американському кінодискурсі. Матеріалом слугували 83 ФО зі скриптів першого сезону американського серіалу *YOU*. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

Ключові слова: фразеологізм, класифікація, кінодискурс, серіал «Ти».

Summary

FERAR (KRUPENNA) M.-K. R. Structural-semantic and functional-stylistic peculiarities of phraseological units in modern English film discourse (on the material of the scripts of series *You*). (Qualification paper). Major: 035.04 Philology (The English language and literature and second foreign language). Chernivtsi National University named after Yurii Fedkovych. Chernivtsi: ChNU, 2023.

The paper investigates structural, semantic, functional and stylistic characteristics of phraseological units in modern American English film discourse. The data of our investigation is presented by scripts of *You* Season 1. The paper consists of introduction, three chapters, conclusions, supplements and a list of literature used.

Key words: phraseological unit, classification, film discourse, series *You*.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ.....	10
1.0 Вступні зауваження.....	10
1.1 Визначення поняття «фразеологізм» у сучасній лінгвістиці.....	10
1.2 Основні шляхи дослідження фразеологізмів.....	13
1.3 Структурно-синтаксичні особливості фразеологізмів	18
1.4. Функційно-семантичний аналіз фразеологізмів	20
1.5. Визначення дискурсу та кінодискурсу.....	24
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНОДИСКУРСІ.....	31
2.0 Вступні зауваження	31
2.1 Структурно-граматична класифікація фразеологізмів на матеріалі серіалу <i>You</i>	31
2.2 Тематична класифікація фразеологізмів на матеріалі серіалу <i>You</i> ..	33
2.3 Семантична класифікація фразеологізмів на матеріалі серіалу <i>You</i>	35
Висновки до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНОДИСКУРСІ	38
3.0 Вступні зауваження.....	38
3.1 Функційний аналіз фразеологізмів на матеріалі серіалу <i>You</i>	38

3.2 Стилiстичний аналіз фразеологізмiв на матерiалі серіалу <i>You</i>	40
3.3. Особливості перекладу ФО у серіалі <i>You</i> українською мовою....	42
Висновки до розділу 3	47
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	48
ДОДАТКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ	61
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	61

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ФО – фразеологічна одиниця

A – adjective

N – noun

Part – participle

prep – preposition

V – verb

ВСТУП

Багатство виражальних мовних засобів є індикатором рівня її розвитку та ступення досконалості. Фразеологічний фонд є невичерпним джерелом, яке забезпечує збагачення літературної та розмовної мови новими можливостями і засобами. Витоки сучасних трендів у вивченні фразеології знаходимо у працях Ш.Баллі, О.О.Потебні, І.А.Бодуена де Куртене, О.В.Щерби, В.М.Мокієнка, О.О.Селіванової, Н.Денисенко, тощо.

Сучасна фразеологія є продуктом тривалої історичної генези, в ході якої відбулася еволюція у семантиці та структурі фразеологічних одиниць.

Актуальними є наразі питання, пов'язані із дослідженням авторського вживання фразеологізмів. Функціонуючи в дискурсі, вони виступають виразними представниками національної самобутності. Авторські зміни, на додачу, значно розширюють функціонал таких висловів.

Також, сучасна лінгвістика рухається у напрямку поглиблення конкретних досліджень усіх аспектів мови. Тому всебічне вивчення процесів мовного розвитку є головним і перманентним завданням лінгвістики.

Отже, **актуальність** наукової розвідки зумовлена необхідністю дослідження шляхів передачі національного англійського колориту в аналізованому кінодискурсі.

Цій проблематиці присвячені роботи Т. Григоренко, Л. Даниленко, С.Денисенко, В. Жайворонка, В. Ковалю, Н. Мазур, Л.Скрипник, Д. та В. Ужченків та інших. Фразеологізми англійської мови також досліджували Т.В. Сурадейкіна, І.В. Сапожник, О.М. Гнатковська, Т.В. Тоненчук, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* здійснено спробу комплексного дослідження структури, семантики, стилістичних особливостей та функційного аспекту фразеологізмів у сучасному американському кінодискурсі.

Мета роботи полягає у вивченні особливостей фразеологічних одиниць у сучасному англomовному кінодискурсі, що передбачає аналіз їхніх структурно-семантичних та функційно-стилістичних характеристик.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- узагальнити визначення фразеологізма;
- вивчити теоретичне підґрунтя дослідження ФО;
- систематизувати існуючі класифікації фразеологізмів у сучасній англійській мові;
- проаналізувати та узагальнити кількісні характеристики англійських ФО за різними класифікаціями у кінодискурсі, що досліджується.

Об'єктом дослідження є фразеологізми сучасної англійської мови, а **предметом** – їхні структурно-семантичні та функційно-стилістичні особливості у сучасному американському кінодискурсі.

Матеріалом дослідження слугували 83 ФО, вибраних нами зі скриптів першого сезону (10 серій) американського серіалу *YOU* [50] загальним обсягом 133 416 слововживань.

Методи дослідження. Використано загальнонаукові методи *індукції* та *дедукції*, *аналізу* і *порівняння*, а також *структурний метод*, *семантичний*, *синтаксичний*, *стилістичний* і *функційний аналіз*. За допомогою *структурного методу* проаналізовано семантичні, граматичні та структурні особливості фразеологізмів у американському кінодискурсі. За допомогою *функційного аналізу* досліджено особливості функціонування цих одиниць. *Стилістичний аналіз* дозволив нам дослідити стилістичні характеристики одиниць, що аналізувалися. За допомогою методу *кількісних підрахунків* визначено кількісні параметри аналізованих одиниць.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, результати роботи можуть знайти своє застосування у читанні курсу з лексикології (розділ „Фразеологія”), стилістики (розділ „Фразеологізми у

різних стилях мови”), граматики („Синтаксис”), у написанні студентських робіт.

Апробацію результатів дослідження здійснено у публікації тез студентської конференції 25 – 27 квітня 2023 р. («Граматична структура фразеологізмів у серіалі *You*») [18].

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

У **вступі** розкрито актуальність обраної теми, визначено мету та завдання роботи, окреслено об’єкт, предмет і матеріал дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** „Теоретичні засади дослідження фразеологізмів у сучасній лінгвістиці” описано та узагальнено погляди сучасних мовознавців на визначення фразеологізму, описано найвідоміші принципи його класифікації.

У **другому розділі** „Структурно-семантичний аналіз фразеологізмів у сучасному американському кінодискурсі” проаналізовано фразеологізми на матеріалі американського серіалу *You* за структурно-граматичною, синтаксичною та семантичною класифікацією.

У **третьому розділі** „Функційно-стилістичні характеристики фразеологізмів у сучасному американському кінодискурсі” проаналізовано їхні функційні та стилістичні особливості.

Додатки містять глосарій фразеологізмів у досліджуваному дискурсі та результати кількісних підрахунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.0. Вступні зауваження

У цьому розділі проводиться узагальнення сучасних теоретичних наукових поглядів на визначення фразеологізму, описуються принципи класифікації фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістиці, також подається типологія ФО.

1.1 Визначення поняття «фразеологізм» у сучасній лінгвістиці

На думку Л. Ройзензона, «фразеологія – це найбільш самобутнє і складне явище із усіх творінь мовного генія людини. Вона більшою мірою, ніж інші пласти мовних одиниць, відображає своєрідність світобачення через призму мови й національної культури. Особливістю фразеологічних одиниць є й те, що вони виступають знаками не первинної номінації, а вторинно номінують дійсність, переосмислюючи її» [28, с. 329].

Л.Кожуховська стверджує, що «як наука фразеологія вивчає стійкі словосполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілісність і в процесі мовлення сприймаються як готові словесні формули. Крім спільних із лексикологією аспектів розгляду, фразеологія має свої специфічні завдання: вивчення особливостей структури фразеологічних одиниць і механізму витворення семантичної цілісності у сполученнях слів; аналіз причин їх фразеологізації; дослідження взаємовідношень фразеологічних зворотів з іншими лінгвістичними одиницями – словом, словосполученням, реченням; з'ясування історико-етимологічної основи фразеологічних одиниць; визначення законів розвитку фразеологічного складу, вироблення наукової системи опрацювання різнотипних фразеологічних структур у

загальнономовних та в спеціальних фразеологічних словниках; склад фразеологічної системи мови в її сучасному стані та в історичному розвитку тощо [16, с.192].

За визначенням О. Смирницького, фразеологія – це «окремий розділ науки про мову, що вивчає змістовні та структурні особливості сталих і постійних за своїм компонентним складом одиниць, що демонструють цілісне єдине значення і зберігаються у системі мови як більш-менш готові до використання кліше» [33, с. 134].

На думку Л. Савченко, «фразеологія – це відбиток картин реальності, у якій містяться фрагменти культури, історії, етнографії, психології, світогляду, релігії, менталітету, відтворюється національний характер народу, це своєрідний зразок ретельного та пильного кодування його духовної культури» [29, с. 522].

Дослідники вважають, що «фразеологізми – це знаки мовної культури». Наприклад, О. Галинська розглядає «фразеологізми як особливі мовні знаки, як засоби зберігання і передачі культурної інформації» [8, с.72].

«Національна своєрідність фразеологізмів різних мов пов'язана насамперед із їх образністю. Фразеологізми є неповторними, своєрідними за своєю внутрішньою формою. Вони становлять собою складний феномен, що відображає як власне лінгвістичні фактори, що визначаються специфікою лексико-семантичної і граматичної системи конкретних мов, так і екстралінгвальні фактори, пов'язані з життям нації, – особливості національного характеру, духовного складу, культури, своєрідності етнічного побуту, традицій, звичаїв, специфіка історичного розвитку народу. Особливості образної мотивації в структурі значення ідіом є важливими для з'ясування мовної картини світу і її бачення народом, який розмовляє тією чи іншою мовою. Фразеологічна одиниця, будучи номінативною, висвічує процес номінації у вигляді мовного знака, кінцевим результатом якого є мовна картина світу» [25, с. 633].

«Семантика фразеологізмів, незважаючи на інтенсивність та тривалість її вивчення, залишається центральною проблемою фразеології. Це пов'язано з невирішеністю цілої низки питань, які мають принципово важливе значення для подальшого розвитку фразеологічної науки. Існують, зокрема, значні розбіжності у розумінні сутності фразеологічного значення, у тлумаченні аспектів змістової структури фразеологічної одиниці, її смислового обсягу, у визначенні категоріальних ознак фразеологізму. Залишається спірною проблема семантичної цілісності фразеологічної одиниці порівняно зі словом, можливість моделювання семантики фразеологізму тощо» [41, с. 258].

О. Арделян вважає, що «фразеологічне значення варто розглядати як особливу семантичну категорію мови, яка має свої закономірності формування, розвитку та функціонування. Воно відрізняється від значення слова, словосполучення чи речення непрямо-похідним кодуванням відображеної об'єктивної дійсності, цілісністю ідіоматизованого значення, особливостями смислової мотивації, характером участі конститuentів в утворенні, структуруванні та мовленнєвій реалізації узагальнено-цілісного значення фразеологічної одиниці» [1, с. 40]

Наслідком відображення дійсності, за О. Арделян, є наступні відмінності: «у денотативному плані фразеологічна семантика вужча й конкретніша; сигніфікати усталених словосполучень виражають видові поняття, а лексичних одиниць - родові; конотація у фразеологічній одиниці є домінуючою» [там само, с. 41]

Результати досліджень внутрішньої форми слова були використані фразеологами також і для опису внутрішньої форми фразеологічних одиниць. А.В. Кунін ототожнює внутрішню форму з етимологічним змістом фразеологізму [19].

У своєму дослідженні Т.В. Тоненчук визначає ФО як «стійке сполучення слів із переосмисленням значення (повним або частковим), а до корпусу фразеології уналежнюємо фразеологічні словосполучення різного

ступеня стійкості (образні висловлювання, тропи, стійкі порівняння, клішовані звороти), прислів'я, приказки і крилаті слова, для яких характерні часткове чи повне переосмислення значення, метафоричність та образність, стійкість складу, фіксоване значення» [36, с.7].

«З плином часу термін *фразеологізм* набув більш широкого тлумачення: до ФО почали зараховувати крилаті вислови (стійкі образні вислови), афоризми, приказки (влучний вислів без повчального компонента) і прислів'я (влучний вислів із повчальним змістом)» [там само, с. 27].

Узагальнюючи наведені існуючі визначення фразеологізму, у нашій роботі ми визначаємо *фразеологізм* як поєднання двох або більше слів, яке характеризується синтаксичною та семантичною неподільністю, відтворюється у мові та мовленні в готовому вигляді та має повністю або частково переосмислене, трансформоване значення.

1.2 Основні шляхи дослідження фразеологізмів

Сучасна фразеологія – це продукт тривалого історичного розвитку, в результаті якого сталася еволюція у семантиці та структурі фразеологічних одиниць. У період з 40-х по 70-і роки ХХ століття проблеми теорії фразеології висвітлювалися у працях акад. В.В.Виноградова, Н.Н.Амосової, О.І.Смирницького, М.М.Шанського, О.С.Ахманової, О.В.Куніна, І.В.Арнольд та ін. учених.

Як стверджує В.М. Мокієнко, «питання про вивчення стійких сполучень слів у спеціальному розділі мовознавства – фразеології було поставлено в навчально-методичній літературі в 20-40-х роках у роботах С. Абакумова, Л.Булаховського, Є. Поліванова. Вивчення фразеології стимулювалося лексикографічною практикою та працями В. Виноградова, у яких були розглянуті питання про основні поняття фразеології, її завдання та обсяг. У 50-х роках основна увага приділялася питанням подібності та розходженням фразеологізмів зі словом і сполученням слів; проблематика фразеології вичерпувалася в основному з'ясуванням критеріїв

фразеологічності й уточненням основ класифікації фразеологізмів. У кінці 50-х років виникла тенденція системного підходу до проблем фразеології, почали вивчатися питання, пов'язані з описом фразеологізмів як структурних одиниць мови (О. Ахманова, А. Смирницький). У 60-70-х роках ХХ ст. інтенсивно почали розроблятися власне фразеологічні методи дослідження об'єктів фразеології, засновані на ідеях системно-рівневого аналізу фактів мови (В. Архангельський, В. Жуков, М. Тагієв), популярності набуло вивчення системної організації фразеологічного складу (І. Чернишова, Н. Шанський) і його розвитку (В. Мокієнко, Ф. Попов, А. Федоров). Особлива увага приділялася семантиці фразеологізмів і її номінативному аспекту (В. Телія), фразеоутворенню в його динаміці (С. Гаврін, Ю. Гвоздарьов), ознакам сполучуваності слів-компонентів (М. Копиленко, З. Попова), зіставно-типологічному вивченню фразеологічного складу (Ю. Аваліані, Л. Ройзензон), а також розробленню опису фразеологізмів у словниках (А. Бабкін, А. Молотков) [24].

«Помітно активізуються дисертаційні дослідження різних аспектів літературної фразеології: місце фразеології в системі мови (Я. Баран), фраземіка в системі ідіостилю, фразеологізовані речення, фразеологія як вираження національного менталітету, фразеологічні інновації, системні відношення компонентів фразеологічних одиниць, компоненти у складі фразеологічних одиниць, символи у фразеологічній системі мови, семантика і динаміка окремих тематичних груп» [41, с. 253 – 254].

«Проблематиці «мова (фразеологія) і національна культура» присвячені роботи багатьох дослідників. Зокрема, це праці Т. Григоренко, Л. Даниленко, С. Денисенко, В. Жайворонка, В. Коваля, Н. Мазур, Ф. Медведєва, Л. Мельник, Л. Скрипник, Д. Ужченка, В. Ужченка та інших. Особливо цінними для науковців є фразеологізми, що відбивають народні традиції, обряди та звичаї того чи іншого народу, історичні факти його життя. Чільне місце серед етнофразем (В. Телія) посідають побажання, які за словами М. Сумцова, становлять великий інтерес для істориків побуту, літератури, культури,

загалом для розуміння народної психології. Серед інших фразеологічних одиниць вони вирізняються особливою функціональною активністю та яскраво експресивною конотацією» [10, с. 77].

Н. Хома зазначає, що «фразеологія кожного народу виражає його ментальність, образність і спосіб мислення, а тому вона характеризується значною стабільністю. ... ономастикон українських фразеологізмів не лише багатий, але й різноманітний. Його основу складають чоловічі та жіночі особові імена. Чоловічі особові імена значно поширеніші в паремійному ономастиконі, ніж жіночі. Топоніми у прислів'ях та приказках зумовлюють регіональний характер фольклорного тексту, надають оповіді місцевого колориту і є одним з найголовніших факторів у досягненні ефекту достовірності» [39, с. 411-413].

Відсутність одностайності у вирішенні ключових питань теорії фразеології можна пояснити, на думку І. Теплякова, «не лише надзвичайною складністю та суперечливістю фразеологічного значення, а й змішуванням семасіологічного і ономасіологічного підходів при вивченні мовних фактів. Подібної плутанини у поглядах можна уникнути, якщо послідовно враховувати, що існує об'єктивна можливість визначення значущості мовної одиниці (у тому числі фразеологічної одиниці) як за її сигніфікатом, так і за денотатом. Встановлення семантичної цілісності фразеологічної одиниці на рівні визначення значення за сигніфікатом і на рівні визначення значення за денотатом дає змогу відбити як онтологічний, так і функціональний бік мовного знака, й тим самим уникнути абсолютизації одного з них» [35, с. 54-61].

На думку О. Левченко, «дослідження механізмів фразеологізації за допомогою лінгвокультурологічного аналізу суттєво поглиблює наші знання про цей процес, дозволяє вийти за межі традиційних уявлень про те, що значення фразеологічних зрощень жодним чином не пов'язані зі значеннями компонентів, вони не мотивовані; значення фразеологічних єдностей потенційно виводяться зі значень компонентів; фразеологічні сполучення

творються як реалізація зв'язаних значень слів. Урахування сфери знань за допомогою концептуального аналізу дає змогу подолати суперечності компонентів, вони не мотивовані; значення фразеологічних єдностей потенційно виводяться зі значень компонентів; фразеологічні сполучення властиві традиційному поглядові на механізми творення фразеологічної одиниці, зокрема, й коли йдеться про невмотивованість та псевдомотивацію одиниць» [22].

М. Жуйкова розглядає образну основу фразеологізмів та фреймове моделювання. За нею, «розвиток нової лінгвістичної парадигми – антропоцентризму – вимагає нових прийомів аналізу фразеологічних одиниць, передусім таких, які скеровано на виявлення особливостей мисленнєвої діяльності людини у процесах фразеотворення. Ономазіологічний підхід до семантики фразеологічних одиниць, поєднаний із методиками концептуального аналізу, дозволяє виразно побачити дію загальних когнітивних механізмів, що позначаються на виникненні фразеологічних одиниць. При застосуванні новітніх методик для встановлення генетики фразем повинна враховуватися як їхня «історична глибина» і культурно-національна специфіка, так і міра прозорості плану вираження» [14, с.23].

Ю. Прадід виділив такі три періоди в історії розвитку української фразеології: «1) підготовчий (50-60-і роки ХХ століття) – обґрунтування нових понять фразеології, стилістичного використання фразеологізмів у художніх текстах тощо; 2) структурно-семантичного опису фразеології (70-80-і роки ХХ століття) – систематизація фразеологічного матеріалу за структурою, семантикою, граматичними і стилістичними параметрами; 3) функціонального вивчення фразеології (90-і роки ХХ ст. – поч.ХХІ ст.) – комплексне дослідження фразеології в прагматичному, культурологічному, ідеографічному та інших аспектах із залученням досягнень наук, які досліджують людський феномен» [27, с.12].

Як підсумовує М.Ю. Яцьків, «у працях сучасних мовознавців спостерігаємо нові аспекти у вивченні фразеології. На зміну структурно-семантичній парадигмі поступово приходять *психокогнітивний аспект* (О. Баранов, Є. Бартмінський, С. Денисенко, Д. Добровольський, О. Забуранна, О. Левченко, С. Небжеговська), найбільш виразно він представлений у працях О. Селіванової. Особливо посилилось вивчення *ареальної (діалектної) фразеології* української мови. Учені намагаються звернути увагу на подальше накопичування діалектного матеріалу, на необхідність подати ареальну фразеологію як систему, розробити ефективну методіку ареального опису, проаналізувати фразеологію в ідеографічно-тематичному аспекті, уточнити дериваційну базу, способи й чинники фразеотворення. На останні роки припадає комплексне дисертаційне вивчення фразеології окремих регіонів. Також зростає увага до *жаргонно-арготичної фразеології*. Гостро ставиться й питання конотації фразеологічних одиниць як важливого аспекту їх семантичної структури. Активно розробляється у сфері фразеологічного значення *антропоцентризм* як рушійна сила розвитку номінативних мовних засобів, що дає можливість аналізувати мову як систему культурних категорій, як константи культури (О. Баранов, Д. Добровольський, О. Забуранна, Ю. Караулов, Н. Кирилова, Ю. Степанов). Швидкий розвиток суспільства, необхідність системного вивчення фразеології, можливість активніше застосовувати комп'ютерні технології, потреба укладання ідеографічних словників привела до *ономасіологічного (ідеографічного, тематико-ідеографічного) опису фразеологічних систем літературної та ареальної фразеології*» [41, с. 259].

Щодо англійської мови, то «етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів є предметом дослідження О.О. Нагорної; на мотивах вживання ідіом та їх етимології зосереджує увагу Д.О. Добровольський; питання збереження стилістичної функції фразеологізмів в англо-українському перекладі художніх творів вивчає Б.В. Мовчан; І.М. Березнева досліджує фразеологічні одиниці із семантизмами; на матеріалі

сучасної англомовної прози; Г.В. Кузнєцова аналізує семантичні зміни у фразеологізмах; питання класифікації фразеологічних одиниць у центрі уваги П.Т. Єрченка; англійські фразеологізми з національно-культурологічним компонентом – об'єкт дослідницької уваги Н.Д. Петрової» [15], а з зоокомпонентом І.М. Гнатковської, І.В. Сапожник та Т.В. Сурадейкіної.

У зарубіжній лінгвістиці так і не склалася фразеологічна школа, й у західноєвропейському й американському мовознавстві фразеологія не виділяється в окремий розділ лінгвістики, оскільки науковці уникали вивчення ідіоматики, а головним завданням ставили аналіз найбільш загальних моделей і правил лінгвістичних структур.

Наразі відсутня також узгодженість у термінологічному апараті фразеології, оскільки в різний час мовознавцями розрізнялися: «фраземи, ідіоми, словесні ідіоми, фразеологічні одиниці, ідіофразеоматичні одиниці, фразеоматичні одиниці, фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення, відтворювані зрощення тощо».

Оскільки фразеологія – це молода лінгвістична наука, яка потребує систематизації підходів до визначення фразеологічних одиниць, дотримуючись принципів семантичного, генетичного, функціонального підходів, дослідники запропонували низку класифікаційних систем: семантичні класифікації Ш. Баллі, В. В. Виноградова та М. М. Шанського; класифікації структурно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць Н. М. Амосової, О. В. Куніна, І. І. Чернишової; генетичну класифікацію Л. А. Булаховського; стилістичну класифікацію М. М. Шанського тощо.

1.3 Структурно-синтаксичні особливості фразеологізмів

У дисертації Р.В. Вакарюк знаходимо таку думку: «питання про встановлення структурних меж фразеологічного масиву та зокрема про співвідношення фразеологізмів із одиницями, що структурно співвідносні з

реченням, зокрема прислів'ями, крилатими словам, належить до дискусійних у сучасному мовознавстві» [5, с. 35].

Згідно класифікації О. В. Куніна, виділяємо два типи фразеологізмів: зі структурою словосполучення та зі структурою речення. Перша група включає номінативні та номінативно-комунікативні одиниці, в якій дослідник виділяє:

а) субстантивні (номінативні) – головне слово виражено іменником, найхарактернішим є поєднання прикметника й іменника (*the Trojan horse* – троянський кінь), два іменника, пов'язані прийменником (*a dog in the manger* – собака на сні);

б) дієслівні (вербальні) – головне слово виражене дієсловом; більшість з них стосуються людини, дій, що вона виконує, або починаються із допоміжних дієслів *be* та *have* і позначають стан людини, наприклад: *to be as fit as a fiddle* – бути живим-здоровим. Характерною особливістю компаративних ФО є використання здебільшого дієслів англосаксонського походження, наприклад: *drink, eat, feel, hate, laugh, live, look, run, sleep, speak, swim, talk, work*, тощо.

в) ад'єктивні, що передають означальні відносини: (*as*) *fierce as a tiger* – лютий, як тигр;

г) адвербіальні – головне слово, яке несе смислове навантаження, виражено прислівником: *now and again* – іноді час від часу [19].

Група фразеологізмів зі структурою речення охоплює прислів'я і приказки.

Отже, синтаксична структура фразеологічних одиниць є складним феноменом, вона класифікується згідно належності головного слова до певної частини мови. У нашій роботі ми будемо використовувати класифікацію О.В. Куніна як основоположну, висвітлену також у працях інших українських та зарубіжних науковців.

1.4 Функційно-семантичний аналіз фразеологізмів

Питання функцій ФО є одним з найактуальніших у сучасній фразеології. Огляд наукової літератури доводить, що серед науковців ще не склалося єдиної думки про їх роль у мові та мовленні.

Учені, наприклад О.В. Кунін, поділяють функції ФО на дві великі групи: *константні* (до них О.В. Кунін відносить комунікативну, пізнавальну і номінативну функції) та *варіативні* (семантичні і прагматичні функції) або основні (комунікативна і номінативна) і додаткові (образно-виразна функція, функція лаконізації, емоційно-експресивна і узагальнююча функції)

Під *комунікативною* функцією автор розуміє «здатність фразеологічних одиниць служити засобом спілкування або повідомлення».

«*Номінативна* функція фразеологічних зворотів має на увазі під собою їх співвіднесеність з об'єктами реального світу, включаючи ситуації, а також заміна цих об'єктів в мовленнєвої діяльності їх фразеологічними найменуваннями. Для цієї функції фразеологізмів характерно заповнення лакун в лексичній системі мови. Це властиво переважній більшості фразеологізмів, так як у них немає лексичних синонімів» [19].

«До *семантичних* відносяться такі функції, як волонтактивна, дейктична, результативна та ін. До *прагматичних* функцій відносимо стилістичну, кумулятивну, директивну, оцінювальну і резюмуючу функції» [там само].

Мовознавці включають різні приватні функції фразеологізмів до складу стилістичної. Відокремлюють наступні функції властиві англійським фразеологізмам: експресивно-образна функція; емоційно-експресивна функція (*go to the devil!*); функція лаконізації мови шляхом усічення деяких компонентів (*do not count your chickens!* замість *do not count your chickens before they are hatched*).

Крім цього, виділяють ще виразну і образотворчу функції фразеологічних одиниць.

Фразеологічні одиниці можуть виконувати і евфемістичну функцію, а також функцію гіперболізації і інтенсивності.

Наведений вище список функцій фразеологізмів може бути доповнений, але і він демонструє, що ФО відіграють важливу роль в мові.

Спробу систематизації фразеологічних сполук у функціональному аспекті здійснив також С. Гаврин, який виділяє шість основних типів:

- «1) образно-виразні стійкі сполуки (*яблуко незгоди*);
- 2) еліптичні сполуки (*хоч куди*);
- 3) термінологічні фразеологізми (*заломлення променів*);
- 4) афористичні фразеологізми (*друзі пізнаються в біді*);
- 5) контекстологічні сполуки, які ототожнюються із стійкими утвореннями, що в класифікації В. Виноградова називаються фразеологічними сполученнями;
- б) ідіоми (*собаку з'їсти*)» [34, с. 340].

Широкого визнання у вітчизняному й світовому мовознавстві здобула семантична класифікація, опрацьована В. В. Виноградовим. Підґрунтям його фразеологічної теорії став ступінь зміни значення слова у варіативних синтаксичних і стилістичних контекстах [6]. Він виокремив наступні три типи фразеологічних одиниць: *фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення*.

Фразеологічні зрощення (ідіоми) – це семантично неподільні ФО, значення яких не впливає зі значень їх компонентів, їх не можна перекласти дослівно (*to pull smb's leg* – морочити голову, *skeleton in the cupboard* – сімейна таємниця”).

Фразеологічні єдності – семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких частково умотивоване значенням їх компонентів, вони є результатом метафоричного переосмислення (*a black*

sheep – паршива вівця). До цього розряду В.Виноградов зараховує також фразові штампи, кліше, цитати, крилаті вислови, прислів'я та приказки.

Фразеологічні сполучення – це звороти, в яких значення кожного слова є чітким і зрозумілим, але один із компонентів має зв'язане значення. Одне зі слів реалізує таке значення, зазвичай, лише в цьому звороті (*Augean stable* – авгієві стайні, *to break silence* – порушити мовчання).

М. Шанський виділив четвертий додатковий клас – **фразеологічні вирази** – семантично подільні звороти, які є стійкі за складом і вживанням, повністю складаються зі слів із вільним значення (*it's better to see once than to hear a hundred times* – краще раз побачити, ніж сто разів почути).

Багато мовознавців стверджують, що лексичне й фразеологічне значення не є тотожними. В. Білоноженко, наприклад, стверджує, що при «зіставленні фразеологічного і лексичного значень виявляється, що семантичний об'єм фразеологічного значення набагато ширший від лексичного значення відповідного слова-синоніма. Причиною цього є сама природа фразеологізмів, що, на відміну від звичайних слів, не означають, а описують об'єкт на основі якоїсь асоціації, виражаючи певне ставлення мовця» [4].

В. та Д. Ужченки постулюють, що «фразеологізм, як і слово, також виконує номінативну функцію, може виступати фразеологічною дериваційною базою, може вступати у різні парадигматичні відношення (синонімічні, антонімічні). Водночас між ними існує суттєва відмінність, яка полягає у тому, що основними функціями фразеологізму передусім є зображувальна і характерологічна, тоді як первинна для слова номінативна функція відходить у них на другий план. Яскраво виражена конотація, відчутна експресивність, ускладнена семантична структура фразеологічної одиниці, певна дифузність фразеологічного значення потребують і адекватної, часом багатослівної, розгорнутої передачі семантико-стилістичних обертонів вторинних найменувань» [37, с. 61].

В українському мовознавстві одним із перших поняття внутрішньої форми фразеологізму розробляв О. Потебня. Він уважав, що «внутрішня форма – це знак значення попереднього слова, тобто той елемент, що є відображенням мотивувального слова в мотивованому» [26, с. 193].

Внутрішня форма фразеологізму може бути живою і втраченою. У другому випадку етимон визначити набагато важче.

Р.В. Вакарюк також стверджує, що «з погляду семантики увесь фразеологічний масив мови або зараховують до лексико-фразеологічних полів або поділяють на фразеосемантичні поля – на цьому неодноразово наголошувала ціла низка лінгвістів лінгвісти (М. Алефіренко, А. Білоусова, Ю. Гвоздарьов, О. Єфімов, В. Жуков, В. Лавер, В. Мокієнко, Ю. Прадід, П. Редін, Ю. Солодуб, В. Телія, І. Тимченко, А. Чорна, Н. Щербакова та ін.)» [5, с. 38].

Фразеосемантичні поля за А.С. Данилевською є «системними ієрархічними утвореннями. Вони структуровані на основі таких принципів як: 1) семантична спільність елементів; 2) наявність як однорідних, так і різнорідних компонентів; 3) системні відношення всередині групи: антонімія, синонімія, полісемія; 4) поділ на мікрополя і підгрупи; 5) чітка структурна організація: ядерна зона, периферійні області; 6) поля накладаються одне на одне (утворення перехідних зон)» [12, с. 68].

Такі поля, як і лексико-семантичні, мають ядро, центр і периферію. Одночасно Р.В. Вакарюк стверджує, що «у фразеосемантичних полях, на відміну від лексико-семантичних, неможливо визначити домінанту, оскільки ФО не мають семантично нейтрального значення, вони обов'язково мають конотативні семи, які унеможливають виділення основи» [5, с. 40].

Таким чином, фразеологічне значення не обожнюється з лексичним. У його вивченні провідну роль відіграє внутрішня форма ФО або її відсутність. З семантичної точки зору, усі фразеологізми поділяються на лексико-семантичні або фразеосемантичні поля, що об'єднані спільною семою без наявності домінанти, і структуровані за ядро-периферійним принципом.

1.5 Визначення дискурсу та кінодискурсу

У лінгвістичних дослідженнях останніх років термін «дискурс» розглядається дуже широко. Проведемо огляд історії його виникнення.

Т. ван Дейк почав вивчення розвитку поняття «дискурс» із античних трактатів риторики, де дискурс використовувався у значенні діалогів учених [13, с. 113–114]. Вперше зафіксовано полісемічність терміна «дискурс» у XIX ст.

У 1950-х рр. американський лінгвіст З. Харріс вперше використовує поняття «дискурс» як лінгвістичний термін у своїй статті «Аналіз дискурсу». Він визначає дискурс як «послідовність сказаних або написаних однією чи кількома особами речень у конкретній ситуації» [44, с. 2]

Деяко пізніше французький лінгвіст Еміль Бенвеніст висунув думку, що дискурс – це «будь-яке висловлення, що зумовлює наявність комунікантів: адресата, адресанта, а також наміри адресанта певним чином впливати на свого співрозмовника». Мовознавець розмежовує процес використання мови (дискурс) і результат цього процесу (текст) [3, с. 296].

У 60-х рр. XX ст. Мішель Фуко пропонує наступне визначення дискурсу: «сукупність виловлювань, що належать одній системі формацій, тому можемо говорити про кліматичний дискурс, економічний дискурс, політичний дискурс» [38, с. 108]. Науковець вважає, що кожна наукова дисципліна володіє своїм дискурсом.

На початку 80-х рр. Т.А. ван Дейк визначає дискурс по-іншому: «дискурс – складне комунікативне явище, яке включає в себе текст (усний чи письмовий) та екстралінгвістичні фактори (цілі адресата, думки, установки, знання про світ), які необхідні для розуміння тексту. В дискурсі відображається менталітет і культура» [13, с. 7].

В.І. Карасик, Н.Д. Арутюнова, Ю.М. Караулов розглядають дискурс як зв'язний текст у ситуації спілкування, М.В. Йоргенсен, Л. Філліпс, В.Є.

Чернявська, П. Серіо трактують дискурс як масив тематично пов'язаних текстів, Т.А. ван Дейк, О.С. Іссерс, О.С. Кубрякова тлумачать дискурс як мовленнєвий (письмовий або усний) твір у різноманітті його когнітивно-комунікативних функцій.

Загально визнаним вважається визначення Н.Д. Арутюнової, яка описує дискурс як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними і прагматичними, соціокультурними та іншими факторами»; «як текст, взятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах)» [48, с. 136–137].

У рамках лінгвістичної парадигми Ф.С. Бацевич у своїх дослідженнях трактує дискурс у межах двох підходів. За першим підходом, дискурс існує у текстах, у яких є особлива лексика, граматики, семантика, синтаксис [2, с. 30–34]. За другим підходом дискурс – це «тип комунікативної діяльності, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, внутрішню), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників спілкування, являє собою синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психологічних тощо) чинників, залежних від тематики спілкування, а також має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [там само, с. 30–34].

А.П. Мартинюк тлумачить термін «дискурс» як «ситуативно обумовлену інтерсуб'єктну мовленнєво-розумову діяльність, спрямовану на взаємну орієнтацію у життєвому просторі на основі надання мовній формі семіотичної значущості» [49, с. 11].

К.С. Серажим розуміє дискурс як «соціолінгвістичний феномен, який, по-перше, детермінується (прямо чи опосередковано) його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими (конституючими чи фоновими) чинниками, по-друге, має «видиму», тобто лінгвістичну (зв'язний текст чи його семантично значущий та синтаксично завершений фрагмент), та «невидиму», тобто

екстралінгвістичну (знання про світ, думки, настанови, мету адресанта, необхідні для розуміння цього тексту) структуру, по-третє, характеризується спільністю світу, який «будується» впродовж розгортання дискурсу його репродуцентом (автором) та інтерпретується його реципієнтом (слухачем, читачем тощо)» [31, с. 13].

М.В. Янкович визначає дискурс як «соціолінгвістичний феномен, що сформувався в певному соціальному середовищі та активно структурує та моделює соціальну дійсність, матеріальним втіленням якого є текст (усний чи письмовий), що відображає спосіб мислення, ціннісні орієнтири, моральні норми, як власне адресата, так і середовища загалом» [40, с. 125].

Таким чином, враховуючи наведені зарубіжні та вітчизняні підходи до визначення дискурсу, пропонуємо таке його узагальнене тлумачення: дискурс – це сукупність створених з певною метою усних або письмових текстів у певній комунікативній ситуації, які поєднані спільною темою, їм притаманні особлива граматики та лексика, правила слововживання та синтаксису, особлива семантика; вони взаємодіють між собою у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними та іншими факторами.

Одним із видів дискурсу є кінодискурс – один із найактуальніших об'єктів аналізу гуманітарних наук в умовах сьогодення. Він викликає великий інтерес дослідників з різних галузей, зокрема у мово-, літературо- та мистецтвознавстві, філософії тощо. Так, кінодискурс став у фокусі дослідження таких науковців як О. І. Гридасова, І. А. Котова, О. В. Ісаєнко, О. Г. Зверева, тощо. «Кінодискурс розглядається як особливий вид дискурсу, що зумовлено його комунікативною природою і соціально-культурною значущістю. До того ж, кінодискурс, як жоден інший здатен впливати і змінювати сприймаючу його аудиторію, нав'язуючи певні моделі поведінки, ритуали, програмуючи світоглядні установки» [11].

За О.І. Гридасовою, «кінодискурс репрезентує єдність і синтез різнотипових мовних і немовних знаків, де знаки-індекси включають

інтонацію, вигуки, шифтери, природні й технічні шуми, закадрову музику, відеоряд, знаки-ікони – звуконаслідування, жести, міміка акторів, знаки-символи, як правило, представляють мовний компонент – титри, написи в самому фільмі (письмові), мова акторів, закадровий текст (усні)» [там само, с. 103]

«Г. Слишкін, розглядаючи кінодискурс із позиції прагмалінгвістики, пропонує термін «медіатекст». М. Єфремова та М. Ворошилова використовують поняття «креолізований текст». Західні лінгвісти надають перевагу терміну «мультимодальний дискурс» (*multimodal discourse*, Р. Джонс), *language of film*, *film-as-text* (Androutsopoulos), рідше *cinematic discourse*, *film discourse*, *filmic discourse*, *telecinematic discourse* (Piazza), *film dialogue* (S.Kozloff, J.Jaekle)» [20, с. 6].

Когнітивну природу кінодискурсу, згідно з якою реципієнт (глядач) конструює й інтерпретує змісти у сфері свідомості через процес пізнання з урахуванням власного «когнітивного багажу», розглядають на основі дихотомії ціле – цілісність (Р. Якобсон, Н. Антип'єв, Л. Кіященко С. Колодіна).

Західні лінгвісти аналізують кінодискурс із позиції семіотики. П. Воллен стверджував, що «в кінодискурсі роль знаків-ікон значно важливіша за роль індексальних знаків, а семіологи й лінгвісти перебільшують значення знаків-символів» [47, р. 116].

«Знаки-індекси включають інтонацію, вигуки, шифтери, природні й технічні шуми, закадрову музику, відеоряд, знаки-ікони – звуконаслідування, жести, міміка акторів, знаки-символи, як правило, представляють мовний компонент – титри, написи в самому фільмі (письмові), мова акторів, закадровий текст (усні) [11, с. 103].

С. Козлофф закликає до «більшої концентрації уваги саме на кінодіалогах, адже фокус на візуальному призводить до суперечностей у трактуванні кінодискурсу загалом» [45, р. 14].

«Кінодискурс базується на сценарії і створюється за допомогою інструментів кіномови, як, наприклад, монтаж, музичний супровід, шумові ефекти, темп, міміка, жести, мовлення головних героїв тощо» [там само, с. 17]. Тобто, кінодискурс є синтезом оригіналу твору і сценарію, написаному за ним.

Ф. Россі стверджує, що кінодискурс є «ненадійним засобом вивчення життєвих ситуацій, позаяк є ретельно прописаними з незначним відсотком імпровізації», тому, на думку автора, «діалоги кіно є ближчими до літературних творів, ніж до спонтанного мовлення» [46, р. 22].

Проте М. Альварез-Перейре не погоджується з цим поглядом, адже, «будучи водночас лінгвістичним артефактом, соціально-мистецьким явищем і відображенням реального мовлення, кінодіалог представляє окремий жанр, надзвичайно перспективний для подальших досліджень» [42, р. 48].

Кінодискурс І.Н. Лавриненко класифікує за низкою критеріїв:

- 1) за змістовим критерієм: художній (ігрове кіно) та документальний кінодискурс.;
- 2) за метою й комунікативними принципами: кооперативний (взаємодія) та конфліктний кінодискурс (суперечності між суб'єктами);
- 3) за характером компоненту інформативності: інформативний і фатичний;
- 4) за жанром і цільовою аудиторією (театральний дискурс, драматичний кінодискурс, комедійний кінодискурс, психологічний кінодискурс, детективний кінодискурс, історичний кінодискурс, молодіжний кінодискурс, анімаційний кінодискурс) [21, с. 44].

Згідно з комунікативною метою, С. Голл виділяє три компоненти власне кінодискурсу: «формальний/офіційний кінодискурс (безпосередній сценарій, постери, трейлери, супровідні рекламні кампанії), критичний кінодискурс (рецензії кінокритиків, букмекерські прогнози), глядацький кінодискурс (відгуки глядачів) [43, р. 15].

Отже, кінодискурс – це вид дискурсу, який представляє єдність різнотипних мовних та немовних знаків, що характеризується логічністю, завершеністю та зв'язністю. Він відображує інтенцією автора здійснити вплив на читача, й супроводжується відповідними лексико-семантичними змінами в будові його тексту. Кінодискурс класифікують за низкою критеріїв: змістовим, метою і комунікативними принципами, характером компонента інформативності, жанром і цільовою аудиторією.

Висновки до розділу 1

У нашій роботі ми використовуємо наступну дефініцію *фразеологізму* – це поєднання двох або більше слів, яке характеризується синтаксичною та семантичною неподільністю, відтворюється у мові в готовому вигляді та має переосмислене значення.

Сучасна фразеологія – це продукт тривалого історичного розвитку, в результаті якого сталася еволюція у семантиці та структурі фразеологічних одиниць.

В умовах сьогодення помітно активізуються вивчення різних аспектів фразеології: її місце в системі мови й ідіостилю, фразеологізовані речення, фразеологічна наука як вираження національного менталітету, інновації, системні відношення між компонентами фразеологічних одиниць, фразеологічний символізм у системі мови, семантика і розвиток окремих тематичних груп фразеологізмів.

Нові аспекти у вивченні фразеології полягають в тому, що на зміну структурно-семантичному підходу поступово приходить *психокогнітивна парадигма*, посилилось вивчення *ареальної (діалектної) фразеології*, також зросла увага до *жаргонно-арготичної фразеології*, активно використовується *антропоцентричний підхід* у розвитку номінативних мовних засобів.

У зарубіжній лінгвістиці так і не склалася фразеологічна школа, й у західноєвропейському й американському мовознавстві фразеологія не виділяється в окремий розділ лінгвістики.

Сучасні дослідження фразеологічних одиниць послуговуються низкою класифікацій фразеологізмів, що базуються на різноманітних критеріях, а саме: семантичною класифікацією Ш. Баллі, В. В. Виноградова та М. М. Шанського; класифікаціями, що досліджують структурно-семантичні особливості фразеологізмів Н. М. Амосової, О. В. Куніна, І. І. Чернишової; генетичною класифікацією Л. А. Булаховського; стилістичною класифікацією Г. П. Їжакевича та М. М. Шанського, тощо. Синтаксична будова ФО є складним явищем, що також аналізується багатьма лінгвістами. Семантична класифікація, опрацьована В. В. Виноградовим, виділяє три різновиди фразеологічних одиниць: зрощення, єдності і сполучення.

Науковці поділяють ФО також за вживанням у функціональних стилях та комунікативними ситуаціями.

Фразеологічне значення не дорівнює лексичному. У його вивченні особлива роль приділена внутрішній формі фразеологізму або її відсутності. Із точки зору семантики усі фразеологізми поділяються на лексико-семантичні або фразеосемантичні поля, що об'єднані спільною семою і структуруються за ядерно-периферійною будовою.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНОДИСКУРСІ

2.0 Вступні зауваження

Розділ 2 присвячено розгляду фразеологічних одиниць згідно структурно-семантичної класифікації у сучасному американському кінодискурсі на матеріалі скриптів першого сезону телесеріалу *You*. Розглянуто структурно-граматичну, тематичну та семантичну класифікації фразеологізмів.

2.1 Структурно-граматична класифікація фразеологізмів на матеріалі серіалу *You*

Згідно граматичної структури ми класифікуємо 83 фразеологізми, відібрані зі скриптів досліджуваного серіалу, наступним чином:

I. іменні (субстантивні) фразеологізми, що функціонують як іменники (11 прикладів). У реченні вони виконують синтаксичні функції підмета або додатка. Наприклад: «*But change is a fool's pipe dream*» [50]. – У цьому реченні ФО виконує функцію додатка.

Ми виокремлюємо наступні підкласи іменних (субстантивних) ФО у скриптах телесеріалу *You*:

N+N(+N): *witch hunt*, *pipe dream* – усього 2 ФО.

N+prep+(A)N: *eye to eye* – 4 одиниці.

A+N: *the last frontier* (2 ФО).

N+V: *the dust settles* (1 ФО).

like N like N: *like daddy like daughter* (1 ФО).

prep N prep: *to hell and back* (1 ФО).

II. дієслівні (вербальні) ФО, кількість яких найбільша у скриптах, що аналізувалися – 52 приклади. У реченнях дієслівні ФО виконують

синтаксичну функцію присудка, наприклад: «*Apparently, it doesn't take brains to be a criminal*» [50].

Ключовими підгрупами дієслівних ФО є наступні :

V+N: *break one's heart, have the guts, show some teeth*, що разом становить 25 ФО.

V+prep+(A/one's)+N: *to be in love, to slap in the dick, keep at bay* (15 ФО).

V+A (+N): *catch red-handed, be an old story* (5 ФО).

Поодинокі вербальні ФО мають структуру **V prep Gerund, V pron Adj/prep N, V or V, V prep V** (7 ФО).

III. Ад'єктивні ФО налічують 6 прикладів. Їм характерне значення атрибутивності. У реченнях зі скриптів вони виконують функцію означення, наприклад: «*So if it's not direct to the bone, cut it*» [50].

Adj prep N: *blind with love* (2 ФО).

Adj + V: *never mind* (1 ФО).

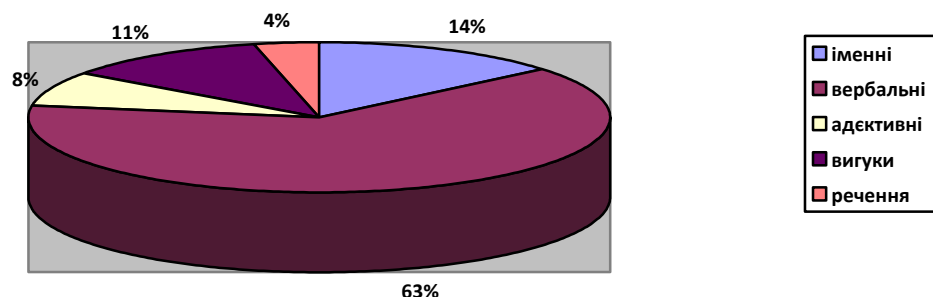
Adj + Part 2: *easier said than done* (1 ФО).

Adj +V+ Adj: *too good to be true* (2 ФО).

IV. ФО, що функціонують як вигуки. Ця група за чисельністю становить 9 прикладів: *what the hell, why on Earth, how the hell*.

V. ФО, що функціонують як речення (3 приклади): *cat has claws, my patience is wearing thin*.

Отримані результати можна узагальнити на рисунку 2.1:

Рис. 2.1. Класифікація фразеологізмів у скриптах серіалу *You* згідно їхньої граматичної структури

Отже, для досліджуваного матеріалу найбільш характерними виявилися дієслівні (вербальні) фразеологізми, які становлять більше половини усіх аналізованих одиниць (62%). Серед них найтиповішою моделлю є V+N (31%), яка є також найуживанішою серед усіх виділених підтипів. Близько десятої частини ФО зі скриптів серіалу, що вивчається, відносяться до іменних (14%), вигуків (11%) та ад'єктивних (9%). ФО зі структурою речення становлять лише 4% [18].

Таким чином, ми побачили, що дієслівні фразеологізми домінують серед інших груп ФО. На нашу думку, це пояснюється комунікативними намірами для передачі токсичних дій і напружених станів героїв серіалу.

2.2. Тематична класифікація фразеологізмів на матеріалі серіалу *You*

Проаналізувавши досліджувані ФО за тематикою, ми розподілили їх на наступні групи: *почуття та емоції (feeling and emotions)*, *їжа (food)*, *вигуки (exclamations)*, *дії (actions)*, *час (time)*, *міра (measure)*, *мрія (dream)*, *вигляд (look)*, *гроші (money)*, *робота (job)*, *розум (mind)*, *таємниці (secrets)*, *минуле (past)*, *дружба (friendship)*, *стосунки (relationship)*, *проблеми (problems)*. Розглянемо ці групи детальніше.

Найрозгалуженішою групою виявилася група **почуття та емоції** (16), яка включає в себе ФО на позначення *позитивних, негативних та нейтральних* почуттів та емоцій. Так до перших відносимо наступні 6: *be in love, fall in love (x2)*, *have the guts, too good to be true (x2)*.

Негативні почуття й емоції (7): *break one's heart (x2)*, *blind with love, show some teeth, be high, put yourself in cage, my patience is wearing thin*.

Нейтральні (3) почуття включають *something in the air, feel at home, make yourself at home*.

Групу **їжа** вміщує 1 приклад: *starve to death*.

До групи **вигуки** відносяться 9 ФО: *What an arm on him! Why in the world! What the hell, how the hell (x3)*, *Oh, my God! No way*.

До групи **характер** відносимо 2 ФО: *be all thumbs, cat has claws*.

Група **дії** (8) містить наступні ФО: *see the signs, direct to the bone, cut it short, roll the dice, run errands (x2), keep the monsters at bay, disapper into thin air*.

Група **час** (9) містить ФО на позначення періоду часу: *once the dust settles, lose track of time*.

Група **міра** включає 1 ФО на позначення невизначеної кількості *give or take*.

Група **мрія** також має лише 1 ФО – *fool's pipe dream*.

ФО зі значенням **вигляд** (3) позначають вигляд персонажів: *look perfect in a potato sack, like daddy like daughter, a perfect fit..*

Група **гроші** (1) містить ФО *go Dutch*.

Значення **робота** втілено в 1 ФО: *work for a living*.

Група **розум** позначає мисленнєву активність (3): *blow me away, take brains, in the right mind..*

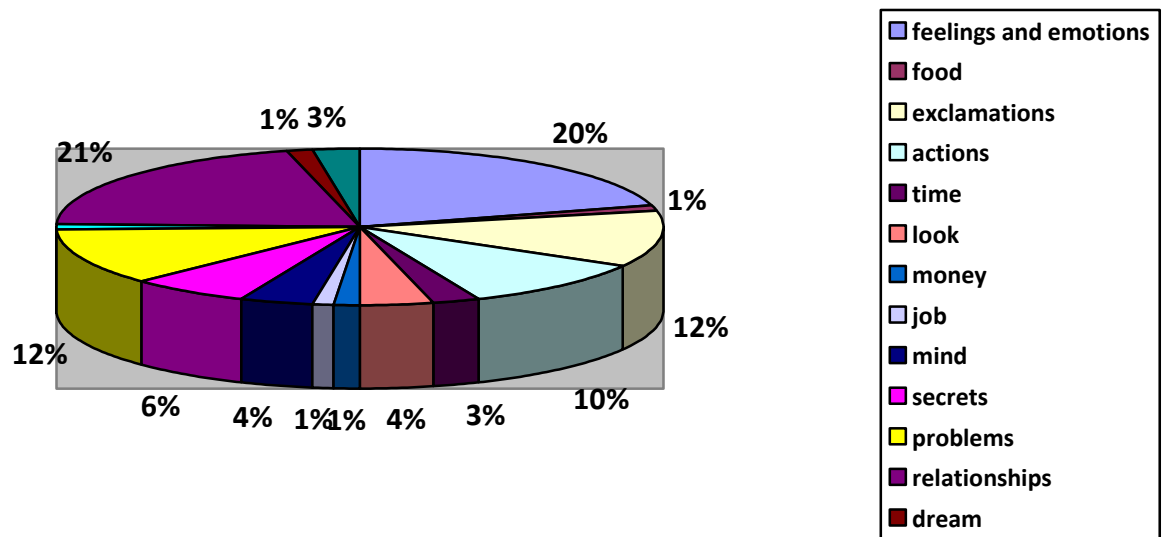
Група **таємниці** включає 5 ФО: *on the tracks, eye to eye, old story, we all have baggage, what's done is done*.

Група **дружба** містить 2 ФО: *all for one and one for all, an open book*.

Група **стосунки** (16) є порівняно чисельною і містить ФО зі значенням як вдалих (4) (*never mind, make a pass at smb, carpe diem, get it out in the open*) так і в більшості невдалих стосунків (12) (*do a number on smb, not to make it, pain in my ass, cross the line, hit a wall, cut off the cord, take off the yoke, press charges, kick the shit out of smb, slap in the dick, relations went south, get claws in smb*).

Ще однією численною групою стала група **проблеми** (8), з якими довелося стикатися героям серіалу: *get in jams, easier said than done, witch hunt, the last frontier, shit where you eat, catch red-handed, get out of woods, to hell and back*.

Зобразимо результати кількісних підрахунків у рисунку 2.2.

2.2. Тематична класифікація ФО у скриптах серіалу *You*

Розглянувши рисунок 2.2, ми побачили, що найважливішими темами, висвітленими у ФО серіалу, стали, як **стосунки**, так і **почуття та емоції**, викликані ними, які склали п'яту частину усього матеріалу (20%) кожна, а також пов'язані з цим **проблеми** головних героїв і реакції у вигляді вигуків (по 12% кожна група). Також важливими постають **дії**, до яких вони вдавалися (10%). Решта тем відзначаються меншою важливістю і складають від 1 до 6%.

2.3. Семантична класифікація фразеологізмів на матеріалі серіалу *You*

В основі семантичної класифікації, як ми писали у розділі 1, лежить принцип вмотивованості складників ФО: фразеологічні єдності, зрощення, сполучення та вирази.

Відповідно до класифікації В.В. Виноградова [6], фразеологічні **зрощення** є абсолютно неподільними стійкими одиницями, загальне значення яких не дорівнює значенню складових компонентів і не є мотивованим. Таких ФО виявилось найменше – усього 6 прикладів:

- *do a number on smb* – кидати когось (у стосунках);
- *never mind* – не зважай;
- *go Dutch* – платити за себе (в ресторані);

- *a fool's pipe dream* – нездійснена мрія;
- *relations went south* – зіпсуватися (про стосунки).

Фразеологічні **єдності** – мають чітке метафоричного значення із ознаками семантичної незалежності та часткової мотивації компонентів. Їх виявилось найбільше – 61 одиниця. Наприклад:

- *blind with love* – засліплений коханням (закохані нічого не помічають навкруги і ні до кого не прислухаються);
- *show some teeth* – показати зуби (злі тварини для залякування показують зуби);
- *hit a wall* – нашттовхнутися на стіну (на перепону);
- *get out the woods* – вирішити проблему (знайти вихід з хащів).

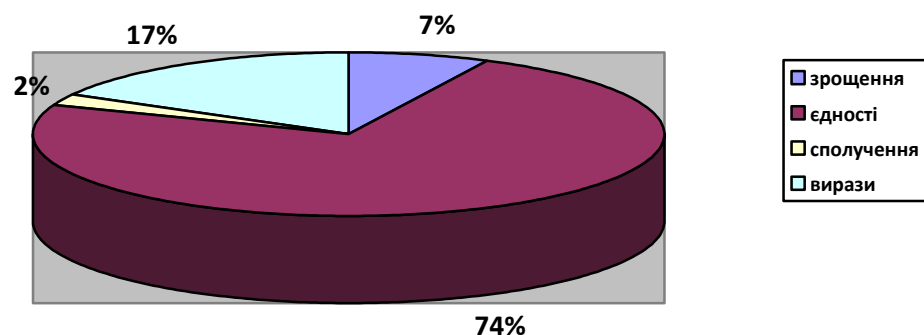
Фразеологічні **сполучення** складаються зі слів з вільним вмотивованим значенням, їх можна розкласти на окремі компоненти. Такі одиниці виявилися малочисельними і склали 2 приклади:

- *see the signs* – бачити ознаки, прояви;
- *work for a living* – заробляти на життя.

Н.М. Шанський виокремив четвертий тип – фразеологічні **вирази**, серед них розрізняються: 1) загальноживані прислів'я: *Carpe diem, what's done is done, all for one and one for all, etc.*; 2) Стійкі й відтворювані вигуки та модальні вислови: *What the hell! How the hell!*– якого біса/дідька!

Їх виявилось 14 прикладів.

Узагальнимо отримані результати у рисунку 2.3.

2.3. Семантична класифікація ФО у скриптах серіалу *You*

Із рисунку 2.3 видно, що три чверті досліджуваних фразеологізмів (74%) виявилися фразеологічними єдностями, метафоричними і частково вмотивованими, зрозумілими для сучасного глядача, найменше використано фразеологічних сполучень (2%), фразеологічні вирази використано у 17% , а невмотивованих зрощень – у 7%.

Отже, фразеологічні одиниці, що аналізуються, є переважно вмотивованими виразами.

Висновки до розділу 2

Провівши структурний аналіз, ми виявили, що найбільш типовими для досліджуваного матеріалу виявилися дієслівні (вербальні) фразеологізми, які налічують більше половини усіх одиниць, які аналізувалися (62%). Серед них найтипівішою моделлю є V+N (31%), яка є також найуживанішою серед усіх виділених підтипів. Близько десятої частини ФО зі скриптів серіалу, що вивчається, відносяться до іменних (14%), вигуків (11%) та ад'єктивних (9%). ФО зі структурою речення становлять лише 4%. Таким чином, ми побачили, що дієслівні ФО домінують над іншими групами.

Найважливішими темами, висвітленими у ФО серіалу, стали **стосунки**, і **почуття та емоції** (як позитивні, так і негативні), викликані ними, які склали п'яту частину усього матеріалу (20%) кожна, а також пов'язані з цим **проблеми** головних героїв і реакції у вигляді вигуків (по 12% кожна група). Також важливими постають **дії**, до яких вони вдавалися (10%). Решта тем відзначаються меншою важливістю і складають від 1 до 6%.

За семантичною класифікацією, три чверті досліджуваних фразеологізмів (74%) виявилися фразеологічними єдностями, метафоричними і частково вмотивованими, зрозумілими для сучасного глядача, найменше використано фразеологічних сполучень (2%), фразеологічні вирази використано у 17% , а невмотивованих зрощень – у 7%. Отже, фразеологічні одиниці, що аналізуються, є переважно вмотивованими виразами.

РОЗДІЛ 3

ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНОДИСКУРСІ

3.0. Вступні зауваження

У розділі проаналізовано функційні та стилістичні особливості фразеологічних одиниць, вибраних із серіалу *You*.

3.1 Функційний аналіз фразеологізмів на матеріалі серіалу *You*

Фразеологізми, згідно досліджень М.Ф.Алефіренка, М.А.Жовтобрюха, І.К.Білодіда, О.Д.Пономаріва, Г.Я.Солганика та ін. виконують різноманітні функції: оцінну, емоційно-експресивну, сатири і гумору, тощо. Розглянемо їх на матеріалі серіалу *You*.

Оцінна функція. Вживання фразеологізмів у кінодискурсі, що аналізується, викликає у глядачів передусім негативну оцінку за допомогою наступних ФО (14) *not to make it, pain in my ass, cross the line, hit a wall, cut off the cord, take off the yoke, press charges, kick the shit out of smb, slap in the dick, relations went south, get claws in smb, show some teeth, my patience is wearing thin, keep the monsters at bay.*

Функція створення гумору і сатири (3) виконується шляхом трансформації існуючих ФО під реалії кінодискурсу, наприклад:

- *Like daddy (father) like daughter (son).*
- *Just felt like carpe-ing the Diem – Carpe Diem – catch the day.*
- *All for one and one for all.—One for all and all for one.*

Функція відтворення внутрішнього стану персонажа (16). Певні фразеологізми виражають психічний стан героїв, їх настроїв, переживань і почуттів, наприклад: *something in the air, feel at home, make yourself at home,*

see the signs, direct to the bone, roll the dice, disapper into thin air, What an arm on him! Why in the world! What the hell, how the hell (x3), Oh, my God! No way.

Функція портретної характеристики, зображення зовнішнього вигляду людини (5) включає наступні ФО: *look perfect in a potato sack, like daddy like daughter, a perfect fit, be all thumbs, cat has claws.*

Функція вираження явищ розумової діяльності (3): *blow me away, take brains, in the right mind.*

Функція передачі взаємин між людьми (36) через розмову (*once the dust settles, lose track of time, fool's pipe dream, go Dutch, cut it short*), дружбу (*an open book, never mind, make a pass at smb, carpe diem, get it out in the open, something in the air, feel ot home, make yourself at home, give or take, run errands (x2)*), ненависть (*do a number on smb*), любов (*be in love, fall in love (x2), have the guts, too good to be true (x2), break one's heart (x2), blind with love*), проблеми (*get in jams, easier said than done, witch hunt, the last frontier, shit where you eat, catch red-handed, get out of woods, to hell and back, be high, starve to death*);

Функція прислів'їв (1): *what's done is done.*

За допомогою діаграми визначимо, яка з цих функцій є найбільш поширеною.

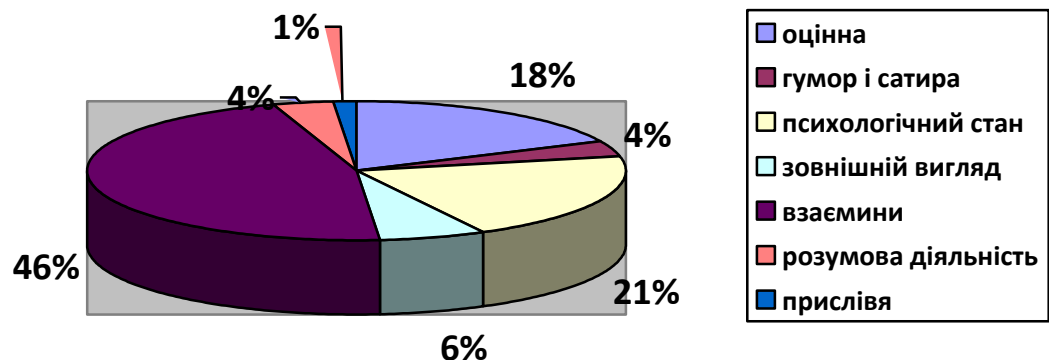

Рис. 3.1 Функції ФО у скриптах серіалу *You*

Рисунок 3.1. показує, що досліджувані ФО переважно передають взаємин між героями серіалу (46%) та описують їхній психологічний стан (21%). Також порівняно частотною виявилася оцінна функція (18%). Решта функцій виявилися менш важливими і репрезентуються від 1 до 6% ФО, що досліджуються.

Отже, у кінодискурсі, що аналізується, ФО виконують багато функцій, найважливішими з яких є передача взаємин між головними героями, їх психологічного стану та оцінка їхніх переважно негативних дій.

3.2 Стилiстичний аналіз фразеологізмів на матеріалі серіалу *You*

Розглянемо стилістичні засоби, використані для створення ФО у кінодискурсі, що досліджується.

Найчисельнішим виявився такий стилістичний засіб як **метафора**, який налічує 34 прикладів: *once the dust settles, the last frontier, get out the woods, put oneself in a cage, starve to death, break my heart, blind with love, etc.*

Вирізняємо також вид метафори – **персоніфікацію** (2): *relations went south, my patience is wearing thin.*

Менш вживаним виявився засіб **кліше** (12) – використання часто вживаних словосполучень: *fall in love, be in love, never mind, make yourself at home, run errands, etc.*

Використання **метонімії** (8) – це перенесення ознаки за подібністю з частини на ціле або навпаки, наприклад:

- *have the guts* – вистачати сміливості (для цього потрібні не лише нутроці);
- *eye to eye* – тет-а-тет (конфіденційно) – при такій розмові потрібні не тільки очі;
- *what an arm on him* – який тиск! – дійсно, фізичний тиск здійснюється переважно рукою, тут мається на увазі тиск моральний;

- *I'm all thumbs* – я незграба! Незграбність не пролягає лише у вмінні володіти великим пальцем, тощо.

Також вирізняємо **художнє порівняння** (2), наприклад:

- *easier said than done* – легше сказати, ніж зробити.

Цікавим стилістичним засобом є **декомпозиція** ФО, яка полягає у порушенні традиційних норм їхнього використання, і ми спостерігаємо це явище у наступних 3 прикладах:

- *Like daddy (father) like daughter (son) – father* змінено на *daddy*, а *son* – на *daughter*, оскільки головна героїня – дівчина.

- *Just felt like carpe-ing the Diem – Carpe Diem – catch the day*. Бачимо, що до латинського за походження вигуку додане англійське закінчення *-ing*, а до слова *Diem* (*день*) – означений артикль *the*, яких звичайно не існувало в латинському оригіналі.

- *All for one and one for all.*— Змінено порядок слів. У традиційному варіанті воно звучить *One for all and all for one*.

Прислів'я також вважаються лексичним стилістичним засобом – використанням сталих фраз (2): *What's done is done. Cat has claws*.

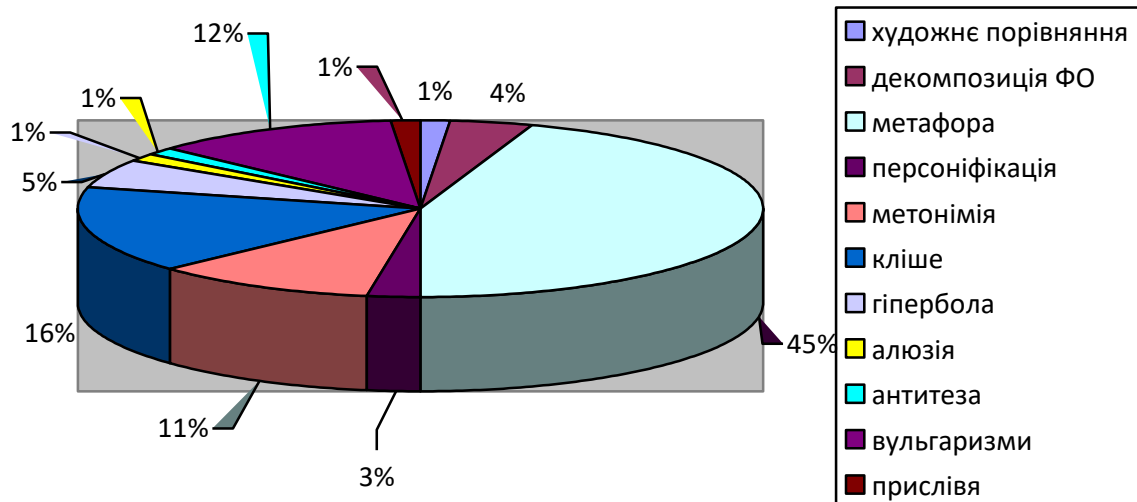
Ще спостерігаємо 4 випадки **гіперболи** (перебільшення): *too good to be true, to hell and back*.

Один раз використано синтаксичний стилістичний засіб **антитеза** – протиставлення : *give or take*.

Помічено також випадок вживання **алюзії**: (*witch hunt* – відомий історичний факт полювання на відьом як в середньовічній Європі, так і в місті Салем, Масачусетс, США).

Також ФО не позбавлені використання вульгаризмів(9): *kick the shit, slap in the dick, shit where you eat, what the hell, etc*.

Отримані кількісні підрахунки дають нам можливість створити рисунок 3.2:

Рис. 3.2 Стилістичні засоби ФО у скриптах серіалу *You*

Як бачимо, майже половиною з ужитих стилістичних засобів для створення ФО виявилася метафора (45%), набагато менш чисельними є кліше (16%), вульгаризми (12%) та метонімія (11%), інші чисельні стилістичні засоби представлені низькою кількістю прикладів (від 1 до 5%).

Отже, стилістичний аналіз досліджуваних ФО показав, що їх значення є переважно метафоричним, у багатьох випадках це просто клішовані вирази, досить характерними виявилися також вульгаризми та різні типи перенесення за подібністю.

3.3. Особливості перекладу ФО у серіалі *You* українською мовою

Проаналізуємо особливості перекладу досліджуваних ФО у процесі аудіовізуального перекладу фразеологізмів у серіалі «Ти».

У статтях І. Микитюк та А. Атіян, а також І. Сапожник та Т. Суродейкіної знаходимо наступну класифікацію трансформацій: 1) перестановки; 2) заміни: компенсація, синтаксичні заміни, заміни частин мови, частин речення та словоформ, причини на наслідок (і навпаки), конкретизація, узагальнення, ділення і об'єднання речень, антонімічний переклад; 3) опущення; 4) додавання [23, с. 73; 30, с. 35]. Науковці також

зазначають, що вищезгадані перекладацькі трансформації зазвичай комбінуються.

Розглянемо їх у процесі аудіовізуального перекладу 83 фразеологічних одиниць, вибраних нами зі скриптів першого сезону серіалу «Ти», детальніше.

Перестановка. Нами було виявлено 3 випадки перестановки порядку слів, наприклад:

“*All for one and one for all*” [50].   “*Один за всіх і всі за одного*” [51].

Цей приклад застосування перестановки можемо пояснити звичнішим для нас звучанням і порядком слів у гаслі, відомому нам з роману О.Дюма про трьох мушкетерів.

Далі наведемо приклади **замін**.

Граматичні заміни. Нами виявлена 1 заміна форми слова і 8 замін частин мови, наприклад:

“*I doesn't take **brains** to be a **criminal***”[50].   “*Щоб бути зlodієм **мозок** не **потрібен***” [51].

“*It was too **good** to be true*”[50].   “*Так **чудово** не буває*” [51].

У першому прикладі бачимо, що частина фразеологізму в формі множини була замінена перекладачем на відповідну форму однини: **brains** – **мозок** Також, можемо додатково спостерігати перестановку частин фразеологізму: *doesn't take brains* – **мозок не потрібен, щоб бути зlodієм** (початок речення) -- *...to be a criminal* (кінець речення).

Наступний приклад засвідчує заміну прикметника «good» на прислівник «чудово», поєднуючись також із ще однією трансформацією – антонімічним перекладом: *to be true* – **не буває**.

Таким чином ми виявили, що для аудіовізуального перекладу фразеологізмів в серіалі «Ти» є більш характерними граматичні заміни частин мови.

Розглянемо тепер **лексичні заміни** : конкретизацію, генералізацію, розширення та звуження змісту.

Явище розширення налічує всього 1 приклад:

“Eye to eye” [50].

“Обличчя до обличчя” [51].

Генералізація використана 5 разів, наприклад:

“Disappeared into thin air” [50].

“Він зник, не розумію чому” [51].

Так, фразеологізм *disappeared into thin air* має значення «раптово, безслідно зникнути». У перекладі це передано нейтральним дієсловом «зник», а для збереження таймінгу додано вираз «не розумію чому», отже знову можемо бачити поєднання трансформацій в одному реченні.

Звуження та конкретизацію компонентів фразеологізмів, що досліджувалися, не виявлено.

Антонімічний переклад виявився нечастотними – всього 2 випадки, вже наведені вище.

«Компенсація застосовується, коли елементи тексту оригіналу не мають еквівалентів у мові перекладу» [30]. Вона виявилася найбільш вживаною у досліджуваному перекладі і становить 24 випадки. Наведемо декілька прикладів:

“But change is a fool’s pipe dream” [50].

“Мріяти про зміни – марна справа” [51].

“Get out of woods” [50].

“Прийти до тям” [51].

Додавання виявилось не досить поширеним у перекладі ФО у серіалі «Ти» і налічує 4 приклади. Деякі з них уже були наведені вище, ось ще два:

“No way” [50].

“Божже, не може бути” [51].

“When she fell in love” [50].

“Коли закохалася в нього” [51].

Опущення – пропуск надлишкових слів – виявилось теж порівняно маловживаним, яке і додавання, і також нараховує 4 приклади. Розглянемо їх.

“Whoever this girl is, she’s still got her claws in him” [50].

“Ким би вона не була, її кігті досі в ньому” [51].

У цьому прикладі бачимо також вживання прийому *опущення* (‘s got), *генералізації* (girl – вона), *перестановки слів* (still) і *граматичну заміну*

часової форми теперішнього часу на минулий (*is – була*) для перетворення репліки у більш природну для українського глядача.

Відмітимо на додачу, що аналізуючи переклад серіалу «Ти», ми виявили, що 6 фразеологізмів зовсім не були перекладені й опущені в тексті перекладу, наприклад: *easier said than done, cat has claws, something in the air tonight, etc.*

15 ФО було перекладено із застосуванням їхнього повного еквіваленту в українській мові, наприклад:

It's the old story – це стара історія

Once the dust settles – щойно пил осяде

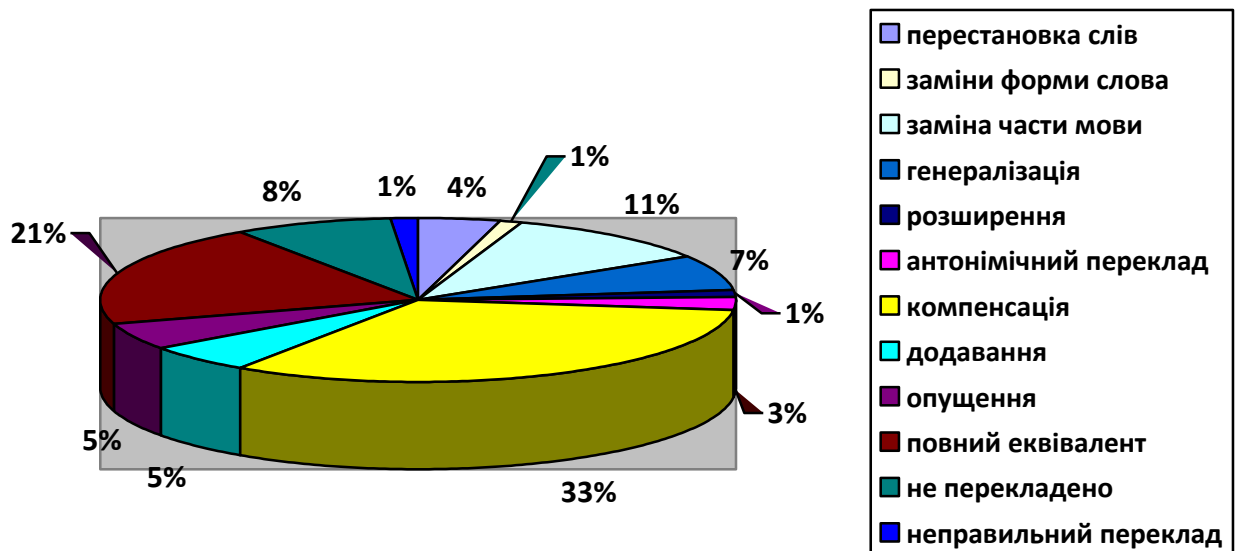
She broke my heart – вона розбила моє серце.

1 ФО було перекладено неправильно:

“You don't wanna spend you fifth “Ти ж не хочеш святкувати річницю anniversary going Dutch at Katz's deli” у голландській забігайлівці” [51]. [50].

ФО *go Dutch* означає «платити за себе (в ресторані, кафе)». У наведеному прикладі спостерігаємо об'єднання частини фразеологізму (*Dutch*) з типом закладу харчування (*deli*), а також одночасне опущення числа річниці та імені власника закладу (*Katz's*) певно через незнання або неухважність перекладача.

Узагальнимо отримані результати у рисунку 3.3 нижче.

Рис.3.3. Результати аналізу перекладацьких трансформацій у процесі перекладу фразеологізмів серіалу «Ти»

З рисунку бачимо, що під час перекладу ФО з серіалу «Ти» використовуються різноманітні трансформації, але головними виступає компенсація (33%) і граматична заміна частин мови (11%).

Узагальнивши отримані дані по всіх чотирьох типах трансформацій, ми отримали, що майже у половині (56%) прикладів перекладу досліджуваних ФО вжито різноманітні заміни, по 5 % використано додавання і опущення і лише у 4% перекладу вжито перестановку. П'яту частину ФО (21%) перекладено за допомогою повних еквівалентів, 8% не перекладено, в 1% вжито неправильний переклад.

Висновки до розділу 3

У кінодискурсі, що аналізується, ФО виконують багато функцій, ключовими є передача взаємин між головними героями (46%), їх психологічного стану (21%) та оцінка їхніх переважно негативних дій (18%).

Стилістичний аналіз досліджуваних ФО показав, що їх значення є переважно метафоричним (45%), у багатьох випадках (16%) це просто клішовані вирази, досить характерними виявилися також вульгаризми (12%) та різні типи перенесення за подібністю (11%).

Під час перекладу ФО з серіалу «Ти» використовуються різноманітні трансформації, але головними виступає компенсація (33%) і граматична заміна частин мови (11%). Узагальнивши отримані дані по всіх чотирьох типах трансформацій, ми отримали, що майже у половині (56%) прикладів перекладу досліджуваних ФО вжито різноманітні заміни, по 5 % використано додавання і опущення і лише у 4% перекладу вжито перестановку. П'яту частину ФО (21%) перекладено за допомогою повних еквівалентів, 8% не перекладено, в 1% вжито неправильний переклад.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У нашій роботі ми визначили *фразеологізм* як поєднання двох або більше слів, яке є синтаксично та семантично неподільним, відтворюється в готовому вигляді у мові та має переосмислене значення різного ступеню.

Сучасна фразеологія – це продукт тривалого історичного розвитку, в результаті якого сталася еволюція у семантиці та структурі фразеологічних одиниць. В умовах сьогодення помітно активізуються дослідження різних аспектів літературної фразеології.

Нові аспекти у вивченні фразеології полягають в тому, що на зміну структурно-семантичному підходу поступово приходить *психокогнітивна парадигма*, посилилось вивчення *ареальної (діалектної) фразеології*, також зросла увага до *жаргонно-арготичної фразеології*, активно розробляється *антропоцентричний підхід* як рушійна сила розвитку номінативних мовних засобів. У зарубіжній лінгвістиці так і не склалася фразеологічна школа, й у західноєвропейському й американському мовознавстві фразеологія не виділяється в окремий розділ лінгвістики.

Сучасні фразеологічні дослідження послуговуються низкою класифікацій фразеологізмів, що ґрунтуються на різних критеріях: семантичні класифікації; класифікації на основі структурно-семантичних особливостей ФО; генетична класифікація; стилістична класифікація тощо. Синтаксична будова фразеологічних одиниць є складним явищем, яке також аналізується багатьма мовознавцями. Семантична класифікація, опрацьована В. В. Виноградовим, виокремлює три види фразеологічних одиниць: зрощення, єдності і сполучення.

Фразеологічне значення не дорівнює лексичному. В його аналізі велику роль грає внутрішня форма ФО або її відсутність. Із семантичної точки зору всі фразеологізми можна поділити на лексико-семантичні або

фразеосемантичні поля, об'єднані спільною семою без домінанти, які структуровані за принципом ядроно-периферійної будови.

Провівши структурний аналіз, ми виявили, що найтипівішими для аналізованого матеріалу виявилися дієслівні фразеологізми, які становлять більше половини усіх аналізованих одиниць (62%). Серед них найвживанішою моделлю є V+N (31%), яка є також виявилася найхарактернішою серед усіх виділених підвидів. Близько десятої частини аналізованих фразеологізмів відносяться до іменних (14%), вигуків (11%) та ад'єктивних (9%). ФО зі структурою речення становлять лише 4%. Отже, ми побачили, що дієслівні ФО переважають серед інших груп.

Найважливішими темами, висвітленими у ФО серіалу, стали **стосунки**, і **почуття та емоції** (як позитивні, так і негативні), викликані ними, які склали п'яту частину усього матеріалу (20%) кожна, а також пов'язані з цим **проблеми** головних героїв і реакції у вигляді вигуків (по 12% кожна група). Також важливими постають **дії**, до яких вони вдавалися (10%). Решта тем відзначаються меншою важливістю і складають від 1 до 6%.

За семантичною класифікацією, три чверті досліджуваних фразеологізмів (74%) виявилися фразеологічними єдностями, метафоричними і частково вмотивованими, зрозумілими для сучасного глядача, найменше використано фразеологічних сполучень (2%), фразеологічні вирази використано у 17% , а невмотивованих зрощень – у 7%. Отже, фразеологічні одиниці, що аналізуються, є переважно вмотивованими виразами.

У кінодискурсі, що аналізується, ФО виконують низку функцій, ключовими з яких є відображення взаємин між головними героями (46%), їх психологічного стану (21%) та оцінка їхніх переважно негативних дій (18%).

Стилістичний аналіз досліджуваних ФО показав, що їх значення є переважно метафоричним (45%), у багатьох випадках (16%) це просто клішовані вирази, досить характерними виявилися також вульгаризми (12%) та різні типи перенесення за подібністю (11%).

Під час перекладу ФО з серіалу «Ти» використовуються різноманітні трансформації, але головними виступає компенсація (33%) і граматична заміна частин мови (11%). Узагальнивши отримані дані по всіх чотирьох типах трансформацій, ми отримали, що майже у половині (56%) прикладів перекладу досліджуваних ФО вжито різноманітні заміни, по 5 % використано додавання і опущення і лише у 4% перекладу вжито перестановку. П'яту частину ФО (21%) перекладено за допомогою повних еквівалентів, 8% не перекладено, в 1% вжито неправильний переклад.

Перспективами подальших досліджень може слугувати вивчення лінгвістичних особливостей фразеологізмів в інших англomовних серіалах, порівняння їхнього використання та функціонування в оригінальному творі та його екранізованій версії, а також їхній когнітивний аналіз.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А
ГЛОСАРІЙ ФО ЗІ СКРИПТІВ СЕРІАЛУ YOU

Ep 1

00:05: I **was in love** once. – був закоханий

00:05: She **broke my heart**, Beck. – розбила моє серце

00:05: Oh, she really **did a number** on me. – кинула мене

00:05: I should have **seen the signs**. – бачити прояви

00:05: But we never do when **we're in love**. – закохані

00:05: You think she knew Ron was a... when **she fell in love**? – закохалася

00:06: **All for one and one for all**. – один за всіх і всі за одного

00:11: But you can't. You have to **work for a living**. – заробляти на життя

00:16: Honestly, you **blow me away**. – ти вбиваєш мене. Ugh, **something's in the air tonight**, Beck, -- щось відчувається в повітрі

00:28: guys like me are always **getting in jams** like this. – потрапляти в халепу

00:32: It's obvious what you are. You're **blind with love**. – засліплений коханням

00:36: Oh, God, **never mind**. Sorry. – не зважай

00:39: I'm sorry **I didn't make it**. You know. – не пережила (не справилася)

00:43: So you'll **feel right at home**, then. – бути як вдома

Ep 2

00:01 What can I say? **We all have baggage**. --- ми всі маємо неприємні спогади

00:01: You'd look perfect in a potato sack – мати гарний вигляд у будь-чому

00:15: So if it's not **direct to the bone**, cut it. -- ретельно

00:15: Yeah, **easier said than done**. – легше сказати, ніж зробити

00:18: We **cut it short** last time because a friend of yours, -- перервати

00:19: My thesis adviser, he **made a pass at me** – загравав зв мною

00:26: So **make yourself at home**. – будь як вдома

00:29: She was **on the tracks** at the time. – напала на слід

00:39: Thanks to you, I **showed** that professor **some teeth**. – показати зуби

00:40: And I wouldn't have **had the guts** if you hadn't... – вистачати сміливості

00:43: honestly, I would **roll the dice** – ризикувати

EP 3

00:02: I mean, **I'm an open book** – відкрита книга, but it's... **it's the old story** – давня історія

00:02: **Give or take**. – плюс - мінус

00:10: so I thought you could **run some errands** for me. – виконувати доручення

00:10: **Eye to eye**. –тет-а-тет

00:17: even in death, Benji is a colossal **pain in my ass**. – головний біль

00:27 Look, I apologize if I **crossed the line**. – перейти межу

00:2 You don't wanna spend your fifth anniversary **going Dutch** at Katz's Deli. – платити за себе

EP 4

00:07 You could, you know, **cut the cord, take off the yolk**. – перерізати зв'язок, зняти ярмо

00:16 **What an arm on him**. – який тиск!

00:23: Hey, sweetie. Cooper's kinda **hitting a wall**. – наштовхнутися на стіну

00:26: Well, enough to know that **I'm all thumbs**. – я незграба

EP 5

00:21: so, I mean, honestly, where is the **witch hunt** for the guy who saw blackout drunk girl and decided to whip out his camera? – полювання на відьом

00:30: Like, is it **like daddy like daughter**? – який батько, така й донька

00:42: It's over. **What's done is done** – що зроблено, то зроблено

EP 6

00:04: I got to **run some errands**. – виконувати доручення

00:06: And I'm not gonna **press charges**. – висувати звинувачення

00:07: **Why in the world** would she want to... – з якого дива

- 00:12: Just felt like **carpe-ing the Diem**, you know. – ловлю момент
- 00:13: They really **kicked the shit out of me**, though. – вибили дурню з мене
- 00:13: if it **slapped him in the dick**. – дало ляпаса
- 00:13: Apparently it doesn't **take brains** to be a criminal. – потрібно мізки
- 00:22: She's not **in her right mind**, and you know it. – при здоровому глузді
- 00:23: **What the hell** is he doing here? – якого біса
- 00:32: I mean, you **were really high**. – був п'яний
- 00:40: But change is a **fool's pipe dream**. – нездійснена мрія
- 00:40: And maybe together, you can **keep the monsters at bay**. – тримати у страху
- 00:43: And I know once **the dust settles**, you're better off without her. – коли все заспокоїться

Ep 7

- 00:01: we'd **been to hell and back**, we'd done the hard work, -- пройти всі кола пекла
- 00:02: find out why your **relationship went south**? – стосунки зіпсувалися
- 00:07: I thought that grief was really **the last frontier**. – остання перепона /рубіж
- 00:10: **Shitting where you eat** just leads to confusion – смітити, де їж
- 00:23: **I lost track of time**. – втратити відчуття часу
- 00:29: but I'm good at **catching** bad people **red-handed**. – спіймати на гарячому

Ep 8

- 00:02: Ooh, **cat has claws**. – бути з характером
- 00:06: **How the hell** am I supposed to be great with you being gone – якого біса
- 00:20: She just needs a couple of days to detox, **get out the woods**. – вирішити проблему
- 00:24: **How the hell** does he... oh, he doesn't. – якого дідька
- 00:43: Okay, **what the hell** is that supposed to mean? якого дідька
- 00:43: Whoever this girl is, she's still **got her claws** in him. – мати зуба, злитися

Ep 9

- 00:06: but you can't because you **put yourself in a cage**. – загнати себе в кут

00:07: Yeah, if I don't **starve to death** before then. – вмерти з голоду

00:24: She **broke my heart**. – розбила мені серце

EP 10

00:01: Well, that's good, because we're talking. We're **getting it out in the open**. – виступити відкрито

00:11: And my **patience is wearing thin** – терпіння закінчується. I caught her cheating with her therapist.- **No way** – у жодному випадку. - What?

00:11: **Oh, my God, no way** – О боже, в жодному разі..

00:16: I **fell in love** with a writer. -- закохався

00:17: Sweeter goose bumps as Prince Charming slid one glass slipper over your little toes, a **perfect fit**. – ідеально підходить

00:18: 3 And you knew, somewhere deep, it was **too good to be true**. – такий добрий, аж не віриться

00:32: I knew it was **too good to be true**. такий добрий, аж не віриться

00:39: So, Ron? - **Disappeared into thin air**. – випарився безслідно

ДОДАТОК Б

**Класифікація ФО у скриптах *YOU* серіалу згідно їхньої
граматичної структури**

Таблиця Б.1

**Класифікація ФО у скриптах *YOU* серіалу згідно їхньої
граматичної структури**

Тип граматичної структури	Кількість ФО	Відсотки
Іменні	11	14%
Вербальні	51	62%
Ад'єктивні	7	9%
Вигуки	9	11%
речення	3	4%
Всього	83	100%

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арделян О. Проблеми дослідження ідіоматики в сучасній лінгвістиці. *Наукові записки. Серія: філологічні науки. Випуск 137.* С. 40 – 44.
2. Бацевич Ф.С. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології.* 2002. № 453.С. 30–34.
3. Бенвенист Э. *Общая лингвистика.* Москва : Прогресс, 1974. 446 с.
4. Білоноженко В. Про особливості фразеологічного значення. URL: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine21-15.pdf> (дата звернення: 04.01.2023)
5. Вакарюк Р. В. Біблійні фразеологізми у сучасній англійській мові: структурний, семантичний та когнітивний аспекти. дис...канд..філол.наук. 10.02.04 – германські мови. Чернівці, Львів, 2021. 252 с.
6. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины. Труды Юбилейной сессии ЛГУ, 1819-1944. Ленинград, 1946. 190 с.
7. Гайданка Д. В. Дискурс кіно в ракурсі новітніх парадигм: особливості й типологія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Філологія. 2015. № 16. С. 99 – 101.
8. Галинська О. М. Фразеологізми як знаки культурної інформації. *Проблеми зіставної семантики: збірник наукових статей.* Вип. 10. Київ. : Вид. центр КНЛУ, 2011. Ч. 2. С. 72 – 76.
9. Гнатковська О. Сапожник І., Суродейкіна Т. Етимологічні характеристики фразеологічних одиниць із зоокомпонентом в англійській мові . *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія / редкол.: І. М. Осовська (гол. ред.) та ін. Чернівці : Рута, 2023. Вип. 843. С. 20 –*

26. ISSN: 2518–7090 Google Scholar <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.057>
10. Головіна Н. Б. Топонім як національний виразник фразеологічної системи побажань (на матеріалі німецької та української мов). *Проблеми зіставної семантики: збірник наукових статей*. Вип. 10. Київ. : Вид. центр КНЛУ, 2011. Ч. 2. С. 77–82.
11. Гридасова О. І., Кінодискурс як об'єкт навчання кіноперекладу. *Вісник Житомирського державного університету. Випуск 2 (74). Філологічні науки*. С. 102–105.
12. Данилевська А. С. Фразеосемантичне поле «мова, мовна діяльність» у картині світу діалектоносіїв Приамур'я. URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/50-1/34.pdf (дата звернення: 04.01.2023)
13. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Москва : Прогресс, 1989. 312 с.
14. Жуйкова М. В. Образна основа фразеологізмів і фреймове моделювання. *Славянская фразеология в синхронии и диахронии* : сб. науч. статей. Вип.1. Гомель: ГГУ им. Ф.Скорины, 2011. С. 22-26.
15. Іщук Н., Зубенко О., Цимбалиста О. Фразеологізми в економічному дискурсі та особливості їх вивчення на заняттях з ІМПС. *Сучасні дослідження з іноземної філології: збірник наукових праць*. Ужгородський національний університет. Гельветика. №3-4, 2022. С. 332-342.. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2022.21-22.332-341>
16. Кожуховська Л. Системні класифікації фразеологічних одиниць в україністиці. *Мовознавчі студії*. Випуск 2: Фразеологізм і слово у тексті і словнику (За матеріалами Всеукраїнської наукової конференції на пошану 75-річчя від дня народження професора Мар'яна Демського). Дрогобич : Посвіт, 2010. С.192 – 198.

17. Крисанова Т.А. Природа експресивності в кінодискурсі. *Вісник ХНУ. Дискурсологія: Семантика і прагматика*. № 1103. 2014. С. 87 – 91.
18. Крупенна М.-К. Граматична структура фразеологізмів у серіалі *You*. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (25–27 квітня 2023 року)*. Факультет іноземних мов. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 151 – 152.
19. Кунин А.В. Курс фразеології сучасного англійського мови. Москва : Вища школа, 1996. 381 с.
20. Лавріненко І.М. Стратегії і тактики зміни комунікативних ролей у сучасному англійському кінодискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2011. 20 с.
21. Лаврінченко І.Н. Критерії класифікації кінодискурсу. *Вісник ХНУ. Серія «Дискурсологія. Семантика і прагматика»*. 2012. № 1003. С. 41–44.
22. Левченко О. П. Символи у фразеологічних системах української та російської мов: Лінгвокультурологічний аспект: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук : 10.02.01. Львів. 2007. 465 с.
23. Микитюк І., Атітян А. Перекладацькі трансформації у процесі відтворення емоційно-оцінної лексики в аудіовізуальному перекладі серіалу «Бріджертони». *Молодий вчений*. 7 (95). 2021. С.72 – 77. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-7-95-16>
24. Мокієнко В. М. Слов'янська фразеологія: підручник для вузів за спец. «Слов'янська мова і література». Київ : Вища школа, 1989. 287 с.
25. Полножин М. М. О когнитивном и лингвокультурологическом изучении фразеологии. *Горизонты современной лингвистики* :

- Традиции и новаторство* : сб. в честь Е. С. Кубряковой. М. : Яз. славян. культур, 2009. С. 628-637.
- 26.Потебня А. А. Мысль и язык. Москва: Лабиринт, 2007. 248 с.
- 27.Прайдид Ю. Развитие фразеологической науки в Украине (II пол. XXст.- начало XXI ст.). *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия : Филология. Социальные коммуникации.* 2012. Том 25 (64), № 2 (1). С. 11–42.
- 28.Руснак В.І. Зоосемічні фразеологічні одиниці як носії національно маркованої вторинної номінації. *Наукові записки. Серія «Філологічна».* Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 19. 2011. С. 329–336., с. 329-336.
- 29.Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови : етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія. Сімферополь : Доля, 2013. 600 с.
- 30.Сапожник, І., Суродейкіна, Т. Перекладацькі трансформації у процесі відтворення фразеологізмів у перекладі серіалу «ТІ». *Молодий вчений,* 8 (120). 2023. С. 33-36. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-8-120-8>
- 31.Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасної газетної публіцистики] : монографія. Київ : КНУ, 2002. 392 с.
- 32.Ситник І.В. Дискурс в сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Філологія. 2020 № 46 том 2. С. 123 – 126.
- 33.Смирницкий А. Лексикология английского языка. Москва, 1996. 260 с.
- 34.Сучасна українська літературна мова : Лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1969. 438 с.
- 35.Тепляков І. М. До проблеми розмежування системної і функціональної фразеології. *Проблеми слов'янства.* Львів. 1990. Вип.41. С. 54-61.

- 36.Тоненчук Т. В. Структурно-семантичний, ідеографічний та функційний аспекти соматичних фразеологізмів у сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівці, 2016. 20 с.
- 37.Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: посібник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Луганськ: Альма-матер, 2005. 400 с.
- 38.Фуко М. Археологія знання / пер. Бр. Левченко. Київ : Ника-Центр, 1996. 208 с.
- 39.Хома Н. Ономастичний простір в українських фразеологізмах (прислів'ях, приказках). *Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія*. М-во освіти і науки, молоді та спорту України. Івано-Франківськ, 2011. Вип. 29/31. С.411-413.
- 40.Янкович М.В. Поняття дискурсу в гуманітарних науках та визначення терміна «дискурс» в лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. С. 123–126.
41. Яцків О. Фразеологізми на позначення рис характеру людини в сучасній англійській мові. *Студентський науковий альманах факультету іноземних мов Тернопільського державного педагогічного університету імені В. П. Гнатюка*. 2019. Вип. 1(16). С. 94–97.
- 42.Alvarez-Pereyre M. Using Film as Linguistic Specimen: Theoretical and Practical Issues. *Telecinematic Discourse: Approaches to the Language of Films and Television Series* / Eds. by Roberta Piazza, Monika Bednarek, Fabio Rossi. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2011. P. 47–68.
- 43.Hall S. The work of representation. *Representation: Cultural representations and signifying practices* / Ed. by Stuart Hall. London : Sage, 1997. P. 13–74.
- 44.Harris Z. Discourse analysis. *Language*. 1952. Vol. 28. № 1. P. 1–30.
- 45.Kozloff S. *Overhearing Film Dialogue*. Berkeley ; Los Angeles : University of California Press, 2000. 332 p.
- 46.Rossi F. Discourse Analysis of Film Dialogues. Italian Comedies between Linguistic Realm and Pragmatic Non-Realism. *Telecinematic Discourse:*

Approaches to the Language of Films and Television Series / Eds. by Roberta Piazza, Monika Bednarek, Fabio Rossi. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2011. P. 21–46.

47. Wollen P. *Signs and Meaning in the Cinema*. Bloomington : Indiana University Press, 1976. – P. 116–154.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

48. Арутюнова Н.Д. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 685 с.

49. Мартинюк А.П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. С. 11–13.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

50. Berlanti G., Gamble S. *You*. Warner Bros. Entertainment. 2017. Inc.

51. UASerials. *You*. URL: <https://uaseriales.pro/5065-ty.html>